

Vukovar – nova priča

Zajednička poseta srpskog predsednika **Borisa Tadića** i hrvatskog predsednika **Ive Josipovića** gradu Vukovaru i mestu Paulin Dvor u Hrvatskoj, gde su se poklonili hrvatskim i srpskim žrtvama iz ratnih sukoba u bivšoj Jugoslaviji devedesetih godina prošlog veka, odjeknula je veoma snažno na zapadnom Balkanu i širom Evrope. Opšta ocena, kako javnosti, tako i medija, je da je poseta "istorijska" kao i da je veoma važan simbolični korak ka pomirenju Srbije i Hrvatske.

Vukovar je tokom rata devedesetih godina prošlog veka postao jedan od simbola rata u bivšoj Jugoslaviji. Slike razaranja ovog grada sa oko 45 hiljada stanovnika, smeštenog na obali Dunava na granici Srbije i Hrvatske, obišle su čitav svet. Prema zvaničnim podacima, u Vukovaru je 1991. godine živelo 47 odsto Hrvata i 32 odsto Srba. Ratni sukobi u okolini Vukovara počeli su još u maju 1991. godine kada je u sukobima u Borovu selu (mesto u predgrađu Vukovara pretežno naseljeno srpskim stanovništvom) poginulo 14 hrvatskih policajaca. Situacija se tokom leta svakodnevno komplikovala u brojnim etničkim sukobima u selima oko Vukovara. U samom Vukovaru je postojao garnizon JNA (Vojska socijalističke Jugoslavije – Jugoslovenska narodna armija) i upravo su borbe oko njega odredile tužnu sudbinu ovog grada. JNA je optuživala hrvatsku policiju da garnizon drži u opsadi bez struje i vode još od avgusta 1991. godine, dok je Hrvatska optuživala JNA da štiti paravojne srpske jedinice i da je ušla u otvoreni sukob sa hrvatskom policijom. JNA je poslala elitne vojne jedinice u Vukovar da oslobodi kasarnu i tako je počela tromesečna opsada ovog grada. Grad je zasut desetinama hiljada granata, a u uličnim borbama koje su vođene nijedna zgrada nije ostala neoštećena. Posle tromesečnih borbi, JNA je 18. novembra 1991. godine zauzela Vukovar. Svet je bio zapanjen slikama razorenog grada koje su podsećale na razaranje Hirošime. Po zauzimanju Vukovara, na bivšoj farmi Ovčara srpske paravojne formacije streljale su 264 hrvatskih zarobljenika.

Danas je Vukovar obnovljen, a u njemu Hrvati i Srbi žive zajedno. U gradu živi oko 31 hiljada stanovnika od čega 57 odsto Hrvata i 32 odsto Srba. Za zločin na Ovčari pred Međunarodnim sudom za ratne zločine u Hagu osuđeni su bivši oficiri JNA generali **Mile Mrkšić**, **Veselin Šljivavčanin** i kapetan **Miroslav Radić**. Sud za ratne zločine u Beogradu osudio je 13 pripadnika srpskih paravojnih formacija zbog streljanja ratnih zarobljenika na Ovčari na ukupno 200 godina zatvora. Paulin Dvor je selo u kome je 11. i 12. decembra 1991. godine ubijeno osam žena i deset muškaraca, od 41 do 85 godina starosti. Žrtve su iste noći pokopane u grobnicu koja je bila udaljena desetak kilometara od mesta zločina, da bi posle nekoliko godina bile premeštene na drugi kraj Hrvatske, udaljen oko 500 kilometara. Tela su, sasvim slučajno, otkrivena 2002. godine, a Hrvatska je za zločin osudila jednog svog bivšeg vojnika na 15 godina zatvora.

Da će se u Vukovaru ipak desiti nešto posebno moglo se zaključiti po tome što je zajedničku posetu dva predsednika pratilo čak 230 akreditovanih novinara iz Srbije, Hrvatske i regiona. Srpski predsednik Tadić se prilikom posete Vukovaru izvinio hrvatskim žrtvama sukoba iz ratova devedesetih i položio cveće na spomen obeležje masovne grobnice u Ovčari.

Da će se u Vukovaru ipak desiti nešto posebno moglo se zaključiti po tome što je zajedničku posetu dva predsednika pratilo čak 230 akreditovanih novinara iz Srbije, Hrvatske i regiona. Srpski predsednik Tadić se prilikom posete Vukovaru izvinio hrvatskim žrtvama sukoba iz ratova devedesetih i položio cveće na spomen obeležje masovne grobnice u Ovčari.

„Ovde sam da još jednom uputim reči izvinjenja, iskažem žaljenje i stvorim mogućnost da Srbi i Hrvati, Srbija i Hrvatska, otvore novu stranicu istorije“, izjavio je Tadić. Tokom boravka u Vukovaru, srpski predsednik se sastao sa predsednicom Vlade Hrvatske, **Jadrankom Kosor**, predstavnicima srpskih i hrvatskih udruženja žrtava rata i političkim liderima srpske manjine u Hrvatskoj. Istog dana, dva predsednika su položila vence na spomen ploču ubijenim Srbima u Paulin Dvoru. **“Ovde se dogodio zločin. Svaki zločin zaslužuje osudu, žrtve naš pijetet, a oni koji su ostali iza žrtava našu ispriku. Hrvatska će progoniti svaki zločin, bez obzira ko ga je počinio”**, izjavio je hrvatski predsednik Josipović.

Izvinjenja koja su uputili srpski i hrvatski predsednik samo su poslednja u nizu izvinjenja koje su poslednjih godina međusobno upućivali lideri zemalja bivše Jugoslavije od kraja rata. Hrvatski predsednik Josipović izvinio se u aprilu ove godine u parlamentu Bosne i Hercegovine (BiH) rekavši da **“duboko žali što je i Republika Hrvatska svojom politikom u 90-im godinama prošlog veka doprinela stradanjima ljudi i podelama koje nas i danas muče”**. Bivši hrvatski predsednik **Stjepan Mesić** i predsednik nekadašnje zajedničke države Srbije i Crne Gore (SCG) Crnogorac **Svetozar Marović** u septembru 2003. u Beogradu uputili su u ime građana svojih zemalja međusobna izvinjenja za **“sva zla ili štetu koja su građani dve zemlje činili jedni drugima”**, naglasivši da krivica za počinjene zločine mora biti pojedinačna. Marović se potom u novembru 2003. godine u Sarajevu izvinio **“za svako zlo ili nesreću koju je bilo ko u BiH pretrpeo zbog SCG”**. Predsednik Srbije Boris Tadić je učinio isto prilikom posete Sarajevu decembra 2004. kada se **“izvinio svima prema kojima su zločin počinili pripadnici srpskog naroda”**, ali je rekao da očekuje izvinjenje od **“svih drugih koji su činili zločine prema Srbima, Hrvatima i Bošnjacima”**. Tadić se potom izvinio u junu 2007. godine građanima Hrvatske zbog nedela i zločina u proteklom ratu. **“Svim građanima Hrvatske i svim pripadnicima hrvatskog naroda koje su učinili nesrećnima pripadnici moga naroda, upućujem izvinjenje i preuzimam za to odgovornost”**, izjavio je predsednik Tadić. Za stradanja u ratu u Hrvatskoj u junu 2000. godine izvinio se i crnogorski predsednik **Milo Đukanović** prilikom posete Hrvatskoj. Srpski predsednik Tadić posetio je dva puta memorijalni centar Potočare u

Srebrenici, i to 2005. i 2010. godine, gde je ubijeno više od osam hiljada Bošnjaka posle osvajanja ove muslimanske enklave od strane Vojske bosanskih Srba 1995. godine i tom prilikom se u ime Srbije izvinio za zločin u Srebrenici. Narodna skupština Republike Srbije usvojila je ove godine povodom 15-godišnjice masakra u Srebrenici Deklaraciju o osudi zločina.

Međusobna izvinjenja lidera država nastalih u krvavom raspadu bivše Jugoslavije će svakako doprineti normalizaciji odnosa između država zapadnog Balkana, ali neće rešiti sve probleme. Recimo, Srbija i Hrvatska još uvek jedna drugu tuže pred Međunarodnim sudom pravde u Hagu za genocid. Postoji još mnogo problema koji nisu rešeni od povratka izbeglica, vraćanja oduzete imovine, traganja za nestalim osobama, određivanja granica... Naravno, svi ovi problemi će biti lakše rešavani posle simboličnih gestova kakav je bio poseta Vukovaru, ali ne treba gajiti iluziju da su svi problem na zapadnom Balkanu rešeni i da su se narodi koji su pre petnaest godina surovo ratovali iznenada pomirili. Bilo kako bilo, poseta Vukovaru bila je snažna poruka mira koju je pozdravio čitav svet. Tako je **Štefan File**, evropski komesar za proširenje, ovaj gest ocenio kao **„značajan korak napred ka pomirenju”**. File je rekao da takva mesta mogu da postanu simbol pomirenja i primer za ceo zapadni Balkan. **„Budućnost Srbije i Hrvatske je u Evropskoj uniji, gde je pomirenje jedna od osnovnih funkcija”**, kazao je File.

Svi problemi od povratka izbeglica, vraćanja oduzete imovine, traganja za nestalim osobama, određivanja granica i t.d. biće lakše rešavani posle simboličnih gestova kakav je bio poseta Vukovaru, ali ne treba gajiti iluziju da su svi problemi na zapadnom Balkanu rešeni i da su se narodi koji su pre petnaest godina surovo ratovali iznenada pomirili.

Upravo izjava evropskog komesara za proširenje otkriva otkud na Balkanu takav entuzijazam političara za pomirenje i dobru saradnju u regionu. Kratko rečeno, sve zemlje bivše Jugoslavije, osim Slovenije koja je to već postala, žele da budu članice Evropske unije (EU). Evropska unija snažno insistira na dobroj regionalnoj saradnji i taj pritisak je najznačajniji kada je u pitanju konstruktivnost političkih lidera zemalja bivše Jugoslavije.

Upravo na ovom primeru se vidi na koji način Evropska unija može pozitivno da utiče na zemlje zapadnog Balkana i kako politika usvajanja jasnih standarda koji se vezuju sa napretkom u procesu približavanja EU daje najbolje rezultate. To se naravno ne odnosi samo na proces regionalne saradnje, već i na usvajanje drugih standarda u društvu kao što su borba protiv korupcije, vladavina prava, nezavisnost sudstva, ekonomske slobode...

Koliko je EU važna regionalna saradnja potvrđuje i najnoviji Izveštaj Evropske komisije (EK) o napretku Srbije u evrointegracijama. EK je navela da EU očekuje od Srbije da „**pokaže konstruktivniji stav prema učesću Kosova u regionalnoj trgovini i saradnji**”. Ugledni srpski dnevni list “Politika” objavio je, pozivajući se na sagovornika u EK koji nije želeo da bude imenovan, da je „**uprkos navedenim zamerkama Srbija ostvarila značajan napredak u regionalnoj saradnji**”. Izvor Politike ocenio je da su „**poseta predsednika Borisa Tadića Hrvatskoj, donošenje skupštinske rezolucije o zločinu u Srebrenici i konstruktivan pristup prema političkoj situaciji u Bosni i Hercegovini dali veoma jasan doprinos saradnji i pomirenju u regionu**”.

Hrvatski mediji su nedavno objavili Izveštaj koji je EK pripremila za Hrvatsku u kome se od nje traži da reši “**manjinsko pitanje koje se odnosi na pitanje Srba u Hrvatskoj čija prava, a to ne uključuje samo pravo na povratak nego i pravo na penziju, moraju biti zagarantovana i neokrnjena**”. EU je u ovom izveštaju pozvala Hrvatsku da “**realizuje mere usmerene ka povećanju tolerancije u društvu i pomirenja među etničkim grupama, na čemu će se naročito insistirati**”. “**Hrvatska će morati podsticati duh tolerancije prema Srbima i preduzeti mere kako bi zaštitila one koji i dalje mogu biti izloženi pretnjama ili diskriminaciji, mržnji ili nasilju**”, piše u Izveštaju i navodi se da “**EU traži poboljšanje pomirenja u Hrvatskoj i regionu, a podstiče Hrvatsku da se nastavi baviti pitanjem nestalih iz 90-ih i da stane na put nekažnjavanju za mnoge neistražene i neprocesuirane zločine iz 90-ih, kao i da se slomi otpor na lokalnom nivou kad je reč o istragama i pokretanju krivičnih prijava za određene zločine**”. EU je, kao i u slučaju Srbije, pohvalila sastanak Josipovića i Tadića u Vukovaru i kao posebno pozitivan gest navela “**izvinjenje hrvatskog predsednika Josipovića u**

Sarajevu i obilazak stratišta svih nacija u BiH”. Poruka Evropske unije zemljama bivše Jugoslavije je dakle jasna – ako želite u EU rešite sami probleme iz prošlosti i sarađujte. Pošto sve zemlje bivše Jugoslavije žele u EU jasno je otkud tako brz napredak u procesu pomirenja.

Poruka Evropske unije zemljama bivše Jugoslavije je dakle jasna – ako želite u EU rešite sami probleme iz prošlosti i sarađujte. Pošto sve zemlje bivše Jugoslavije žele u EU jasno je otkud tako brz napredak u procesu pomirenja.

Ovu politiku su očigledno najbolje razumeli srpski predsednik Tadić i hrvatski predsednika Josipović, koji su uspostavljajući veoma dobre lične odnose uspeli da svoje zemlje nametnu kao vodeće zemlje regiona u ovom procesu. Kratko rečeno, Srbija i Hrvatska za zapadni Balkan pokušavaju da odigraju onu ulogu koju su odigrale Nemačka i Francuska u procesu stvaranja EU. Srbija i Hrvatska su dve najznačajnije zemlje regiona i od njihovog odnosa zaista zavisi budućnost regije, a posebno Bosne i Hercegovine u kojoj su Srbi i Hrvati konstitutivni narodi. Ne treba zaboraviti da su Srbija i Hrvatska kao i druge zemlje bivše Jugoslavije nekada živele u istoj državi, da su im privrede komplementarne, da imaju tržište u svim zemljama nekada zajedničke države i da je ekonomska saradnja interes svih ovih država. Pored toga, sa izuzetkom Kosova, svi narodi bivše Jugoslavije govore veoma sličnim jezicima, međusobno se razumeju. Kulturna razmena je kao i privredna u porastu, tako da su zemlje bivše Jugoslavije jednostavno upućene jedne na druge.

Srbija i Hrvatska imaju još jedan dodatni motiv da ubrzaju proces pomirenja i međusobno sarađuju. Hrvatska, koja se nalazi na pragu Evropske unije, jednostavno mora da reši problem sa srpskom manjinom, a najbolje joj u tome može pomoći Srbija, dok Srbija zna da Evropska unija od nje očekuje da reši još jedan regionalni problem – da sarađuje sa Kosovom. U rešavanju tog problema Srbiji treba pomoć Hrvatske, odnosno da Hrvatska koja je decenijama tradicionalno pomagala kosovske Albance sada bude na strani Srbije. Pored toga, Srbija uspešno rešavajući probleme sa Hrvatskom, preventivno šalje poruku Evropskoj uniji da ako bude problema u dogovoru sa Kosovom – Srbija nije kriva jer je jasno da sa svim susedima može da nađe zajednički jezik.

Jednostavno, posle mnogo godina, Srbija je promenila politiku i sada igra ulogu dobrog momka.

U Srbiji veoma dobro znaju da je sledeća stanica na evropskom putu Kosovo. Ovaj problem je za Srbiju mnogo ozbiljniji. Zato Srbija sa svime što radi na poboljšanju odnosa sa susedima, u stvari sebi gradi bolju pregovaračku poziciju za razgovore o Kosovu. Srbija zna da će se pregovori voditi pod pokroviteljstvom Evropske unije i zato želi da ima što bolju pregovaračku poziciju. Dobra regionalna saradnja i rešavanje problema sa susedima, posebno sa Hrvatskom, su veoma dobri aduti za Beograd. Pored toga, iskustvo pomirenja Srbije i Hrvatske nam govori da je do napretka došlo tek kada su na scenu stupili novi lideri koji nisu opterećeni ratnom prošlošću. U Beogradu su na vlasti lideri koji nisu opterećeni ni sukobom u bivšoj Jugoslaviji, ni ratom na Kosovu. U Prištini su na vlasti ratni lideri i ova činjenica može dodatno da optereti pregovore.

Beograd zna da je i Priština pod pritiskom međunarodne zajednice da počne sa pregovorima. Evropska komisija je u Izveštaju o napretku Prištine u evrointegracijama upozorila je da su nužni „**odlučni naponi svih strana**“ da bi se pokrenuo dijalog Beograda i Prištine uz dobre usluge EU. Srpska vlada takođe zna da su na Kosovu izbori i da je skoro nemoguće da počnu pregovori pre formiranja nove kosovske Vlade. Zato sve što Beograd radi u vezi sa pomirenjem i podsticanjem regionalne saradnje treba posmatrati kao pripremu za poslednji veliki ispit koji Srbiju čeka pre nego što put ka Evropskoj uniji bude širom otvoren. Za razliku od prethodnih situacija, ovaj put Srbija u pregovore ne ulazi sa hendikepom.